

1948

Patrimoni musical del Remei l'himne a la Mare de Déu del Remei. 75 anys de música.

Carlos Miguel Pascual Górriz

El 1948 entrava a Lliria la nova i actual imatge de la Mare de Déu del Remei, efemèride de la qual commemorem enguany el 75é aniversari. El mateix any i, amb motiu d'aquell solemne acte, es va compondre l'*Himne a la Mare de Déu del Remei*, que des d'aleshores s'interpreta en tots els actes que a Ella se celebren de manera oficial.

I. CONTEXT

A l'inici de la Guerra Civil, amb els esdeveniments revolucionaris en contra del poder de l'Església que van succeir durant els primers mesos de la mateixa, l'antiga imatge barroca de la Mare de Déu del Remei va ser cremada públicament en companyia d'altres icones religioses de la ciutat de Lliria i el conjunt patrimonial escultòric i artístic de la Confraria del Remei, és a dir, la resta d'imatges religioses, els nanos i el gegants, i les roques que desfilaven en la cavalcada i que eren propietat de la confraria.

Acabada la Guerra en 1939, passarien nou anys més fins que es recuperara l'activitat de la confraria gràcies a la Junta Directiva «de reconstrucció» que es va encarregar de posar en marxa l'activitat remediana recuperant les nostres festes i tradicions. D'esta manera, el 1948 entrava a Lliria l'actual imatge de la Mare de Déu del Remei, obra de José M.ª Ponsoda, i dos anys després s'incorporava, de nou, el conjunt de nanos i gegants confeccionats per l'artista Regino Mas que ballen les tradicionals danses al·legòriques durant la processó.

Tanmateix, el patrimoni de la confraria és molt ampli i vaig a centrar-me en la part musical. L'any 1948, amb motiu de l'entrada a Lliria de l'actual imatge de la nostra patrona, es va estrenar l'*Himne a la Mare de Déu del Remei* del compositor Miguel Alonso Tomás.

M'agradaria que el present article en què pretenc posar de relleu esta composició, servira com a humil homenatge al recordat don Miguel Alonso que tant feu per la nostra confraria i per la Unió Musical: la seua més gran passió.

II. DE LA MÚSICA RELIGIOSA A LA SENYA D'IDENTITAT.

Un himne és un composició musical d'origen religiós. L'etimologia de la paraula així ho manifesta, el terme grec *hymnos* significa cant de lloança a Déu. L'evolució de l'himne com a gènere musical és molt curiosa i complexa al llarg de la història de la música. Tanmateix, intentaré sintetitzar-ho

breument. El himnes originàriament eren composicions musicals composades i cantades amb una única intenció: alabar a Déu, la Mare de Déu o un sant.¹ Este ús i raó de ser del gènere musical de l'himne, patiria un procés de transformació que s'agreuja en el transcurs del segle XIX, quan l'auge del nacionalisme feu que s'usara l'himne com una composició que servira de recurs per exaltar, ja no necessàriament a Déu o els sants, sinó els valor patris nacionals. Naixien d'esta manera el himnes nacionals i es convertien en verdaderes senyes d'identitat. Amb este significat, l'himne com composició ha seguit evolucionant donant lloc a himnes regionals, de municipis o de diverses institucions.

En este darrer sentit, l'*Himne a la Mare de Déu de Remei* ha acabat convertint-se, a base de tocar-lo i cantar-lo, en una verdadera senya d'identitat remediana per a tots els confreres del Remei.

III. ELS AUTORS

Els autors de l'*Himne a la Mare de Déu del Remei*, titulat originalment en castellà *Himno a la Virgen del Remedio*, són dos personalitats molt rellevants al poble de Lliria i per a la família unionera i remediana especialment. Don Miguel Alonso Tomás (1927-2012), va ser un sacerdot que va destacar al llarg de la seua vida, com a musicòleg, organista, i compositor molt prolífic de música religiosa, amb un catàleg quasi infinit d'obres que abasten tots els gèneres de la música sacra. La seua vinculació amb la Confraria de la Mare de Déu del Remei i de la Santíssima Trinitat, de la que fou nomenant President d'Honor el 2001, i la gran devoció que li professava a la nostra patrona feu que cultivara una extensa llista de trisagis i pregaries que continuen cantant les Cantores del Remei, any rere any. Tanmateix, cal destacar la *Missa en honor a la Mare de Déu del Remei* que va compondre el 1991 en commemoració del III Centenari de la fundació de la confraria, i l'obra que ocupa el nostre estudi: l'*Himne a la Mare de Déu del Remei*.

El compositor Alonso va estar lligat des de la seua infància a la Unió Musical de Lliria. La seua ambició més primerenca era la de formar part de la seua admirada banda Unió Musical com a clarinetista, però diverses circumstàncies de la vida el dugueren per altres camins ordenant-se sacerdot el 1951. Va ser professor de Música en el Seminari Metropolità de València. A banda de la seua ocupació com a sacerdot i la composició, dedicà gran part de la seua vida a la historiografia musical. La seua tasca d'investigació el dugué a publicar diversos treballs entre els que cal citar *El órgano de Lliria* o *Historia de la Música en Lliria*.²

Amant de la seua terra i les seues arrels don Miguel Alonso fou un gran estudiós de la història local, centrant-se en l'aspecte musical i, sobretot, de la historia de la Confraria del Remei i la Unió Musical, societat a la que va dedicar una acurada labor de cronista recopilant nombroses dades i comentaris sobre la seua història i la de la seua antecessora, la Música Nova. Un conjunt de carpetes que alberguen esta importantíssima informació són la gran aportació d'Alonso, com a

1 Randel, Don Michael. «Himno». En: *Diccionario Harvard de la música*. Madrid: Alianza, 2009, pp. 570-572.

2 Torres, Miguel. Lliria, cuna de músicos. Lliria: M. I. Ajuntament de Lliria, 2006, pp. 41-42.

1948

investigador, a l'arxiu històric de la Unió. Esta informació va ser recollida al llibre *100 años junto a la música* publicat per la Unió Musical el 2003.

L'*Himne* com a cant de lloança té una lletra l'autoria de la qual recau en el poeta llirià Pascual Mas Osca. Pascual Mas va ser un destacat unioner que va dedicar la seua vida, també, a esta institució. Poc sabem de la seua vida personal més enllà del seu talent com a escriptor i sensible poeta de ploma delicada. La seua gran vinculació a la Unió Musical va fer que arribara a formar part de la Junta Directiva en alguna ocasió.

Era una personalitat intel·lectual molt apreciada en la societat de la Unió Musical i en el poble de Lliria en general. De fet, en la seua mort, la banda assistí al seu soterrar acompanyant la comitiva que va passar per davant de la seu de la Unió Musical, segurament, per visitar i acomiadar-se de la societat que tant estimava.

Cal destacar, a més, a José M.ª Barrachina Enguñados que, tot i que no és autor de l'himne, no és del tot alié a esta història. Alonso va compondre l'*Himne* originalment per a orgue, instrument del que era un virtuós intèrpret. Però, perquè l'*Himne* el poguera interpretar la Banda Unió Musical, s'havia d'orquestrar. L'orquestració, segons el *Diccionari Harvard de la Música*, és l'art d'emprar els instruments i les famílies instrumentals en les seues possibles combinacions, principalment en la formació de l'orquestra, o la banda, en este cas. En este sentit, cal tindre en compte el concepte d'instrumentació, és a dir, tindre consciència de les capacitats de cadascun dels instruments.³

El mestre Barrachina, que havia sigut director de la Unió Musical, era un gran coneixedor de la banda com a formació instrumental i, a petició de l'autor, va dur a terme l'orquestració de l'*Himne*. D'esta manera, l'*Himne a la Mare de Déu del Remei* va poder estrenar-se el 19 de setembre de 1948, el dia que entrava a Lliria l'actual imatge de la Mare de Déu del Remei. La seua primera interpretació tingué lloc davant de la casa de Teodora Cotanda Llavata, en l'actual carrer del mestre August Roca. La banda el va interpretar sota la direcció del seu autor, don Miguel Alonso.⁴

V. ANÀLISI: MÚSICA I LLETRA

L'himne remedià presenta una estructura definida i una textura predominantment homofònica amb algun element contrapuntístic típic de la música per a orgue. L'obra s'inicia en el to de Sib major amb un introducció de quinze compassos, quatre únicament instrumentals i els onze següents amb la incorporació de la veu. Seguidament, la primera secció A, en el to de la subdominant, Mib major, està formada per dues subseccions repetides amb un lleugera modificació causada per la lletra. La secció B, totalment contrastant tant en temàtica com en caràcter, ve indicada pel matís de *solemne*

³ Randel, Don Michael. «Orquestación». En: *Diccionario Harvard de la música*. Madrid: Alianza, 2009, pp. 846-849.

⁴ Martí, Luis. *Los trinitarios calzados en la villa de Liria o la historia del «Remey» (1586 a 1987)*. Lliria: Parroquia de Ntra. Sra. de la Asunción de Liria, 1987, p. 94-95.

que està escrit a la partitura. Després d'esta part, la música es desemboca en l'última secció que, sense arribar a ser una coda, recupera el to principal i dota a l'obra d'un majestuós final conclusiu amb un cadència plagal típica de la música religiosa.

La veu, escrita com a cor unisonal, té un àmbit de tessitura reduït que dota a l'himne d'una facilitat necessària per a l'aprenentatge i la seua utilització per part del poble. La lletra, per la seua part, condiciona la música en el fet que és un cant majoritàriament sil·làbic.

Pel que fa a literatura de la lletra, cal dir que comença, com hem vist, indicant que es tracta d'un cant de lloança: «cantemos a la Virgen del Remedio cantos llenos de fervor», després fa una clara al·lusió al moment de la seua composició l'entrada a Lliria d'una nova imatge de la Mare de Déu del Remei: «Lliria, fiel y emocionada, hoy aclama sin cesar a la imagen que gravada en mil pechos halló altar».

Es tracta d'un himne senzill a la vegada que solemne i majestuós i a més, la seua lletra és un recull dels sentiments dels confreres i devots cap a la nostra patrona.

V. CONCLUSIÓ

L'*Himne a la Mare de Déu del Remei* és una composició que enguany complix setanta-cinc anys, i que s'ha mantingut setanta-cinc anys acompanyant la Mare de Déu del Remei en tots els actes que s'han celebrat: el final del Novenari, l'Ofrena de Flors, la Missa Solemne del Dia Gran del Remedians o el final de la processó, entre altres. Interpretat a l'orgue, per la Banda Simfònica Unió Musical, agrupació per a la que es va compondre i que el va estrenar el 1948, o amb orquestra al final de la Missa Solemne amb l'orquestració de Daniel Montesinos Botella, l'*Himne* s'ha convertit en una de les senyes d'identitat que unixen a tots els confreres del Remei. Tanmateix, no hem d'oblidar-nos que l'*Himne* és un cant de lloança, de sentiment, d'amor, d'ofrena a la nostra patrona i que s'ha mantingut tots estos anys gràcies als músics que l'han tocat i al poble que l'ha cantat.

Remedians, espere que este article haja servit per posar en relleu esta preciosa composició musical que dos grans unioners i remedians ens van regalar fa setanta-cinc anys, seguiu cantant-lo, enguany més fort que mai per fer de l'*Himne*, tal com diu la seua lletra un «digno medio para expresar nuestro amor».

Lliria, 2023

Any 1948
Entrada de la Mare de
Dèu del Remei en l'anda
de San Miquel

